

**ПРИНЦИПИ МІЖНАРОДНОГО ГУМАНІТАРНОГО ПРАВА  
ТА ЇХ ЗАСТОСУВАННЯ В УКРАЇНІ**

Як і тисячі років тому, міжнародним відносинам сьогодення також характерне існування збройних конфліктів. Специфіка функціонування держав в схожих надзвичайних умовах визначається принципами і нормами міжнародного права, які використовуються під час збройних конфліктів. Наведена галузь сучасного міжнародного права має назву «міжнародне гуманітарне право» та є однією з найстаріших і найбільш розроблених галузей. Нині на території України також триває збройний конфлікт, що обумовлює актуальність визначення принципів міжнародного гуманітарного права та їх застосування в нашій державі.

Загальновизнаним є формулювання принципів права як вихідних ідей, які характеризуються універсальністю, загальною значимістю, вищою імперативністю та відображають найважливіші положення права [1, с. 61]. Наведене, на нашу думку, повністю відповідає правовій природі принципів міжнародного гуманітарного права, формування яких обумовлено об'єктивною необхідністю узагальнення правил та понять для воюючих сторін. Як справедливо відзначив В. Х. Ярмач, «у якості істотної відмінності принципів міжнародного гуманітарного права від основних принципів міжнародного права виступає те, що останні являють собою основу мирного співіснування, натомість принципи міжнародного гуманітарного права стосуються збройних конфліктів, містять у собі певні правила поведінки воюючих сторін, тобто визначають відносини, що безпосередньо стосуються збройних конфліктів» [2, с. 51].

Відзначимо, що серед науковців відсутній єдиний погляд щодо змісту та системи принципів міжнародного гуманітарного права. При цьому, чимало вчених-правників занадто деталізують досліджувані принципи, надаючи їм громіздкі формулювання та здійснюючи зайві класифікаційні розподіли. Останнє, на нашу думку, лише ускладнює розуміння та застосування принципів міжнародного гуманітарного права.

В цілому, вважаємо за доцільне, до системи означених принципів віднести наступні:

- принцип гуманності є найбільш узагальненим принципом даної системи правових норм, який забороняє використання військового насильства, що не є необхідним для цілей

війни. Видається, що цей принцип розкривається наступними положеннями: військова необхідність і підтримання громадського порядку завжди мають поєднуватися з повагою до людини, воюючі сторони зобов'язані не наносити в противнику шкоди, яка не відповідає меті війни;

- принцип захисту цивільного населення й об'єктів, жертв війни означає, що держава зобов'язана як на національному, так і на міжнародному рівні гарантувати захист осіб, що знаходяться під заступництвом міжнародного гуманітарного права. Даний принцип, крім усього іншого, гарантує нейтральний статус і, відповідно, недоторканність особам і організаціям, що здійснюють реальну допомогу жертвам збройного конфлікту, і, перш за все, медичному персоналу;

- принцип обмеження засобів і методів ведення війни означає, що у випадку збройного конфлікту право воюючих сторін обирати методи або засоби ведення війни не є безмежним. Сутність наведеного принципу визначається у в загальних і спеціальних нормах, які встановлюють заборону щодо використання певних видів зброї і методів ведення збройної боротьби (зокрема, заборонено застосовувати зброю, яка діє невибірково, тобто як проти військових, так і проти цивільних об'єктів, а також завдає надмірних пошкоджень або страждань);

- принцип неприпустимості дискримінації означає, що з особами, які перебувають під протекторатом міжнародного гуманітарного права, сторони збройного конфлікту мають поводитись без будь-якої дискримінації з причин походження, раси, кольору шкіри, статі, майнового стану, релігійних поглядів, мовних та інших ознак за будь-яких обставин проходження збройного конфлікту;

- принцип відповідальності за порушення норм і принципів міжнародного гуманітарного права передбачає не лише міжнародно-правову відповідальність держав як суб'єктів міжнародного права, а й відповідальність фізичних осіб, які допустили відповідні порушення.

Визначивши основні принципи міжнародного гуманітарного права та проглянувши інформацію щодо специфіки проходження збройного конфлікту на території України, можна констатувати, що, на жаль, на сьогодні не всі вихідні ідеї даної галузі міжнародного права знайшли свою реалізацію в Україні. Так, протягом всього періоду війни фіксуються жакливі порушення прав людини та положень міжнародного гуманітарного права. Серед них: обстріли житлових районів, що призвели до жертв серед цивільного населення, вбивство цивільних осіб та інших осіб, які перебувають під захистом, незаконне затримання, насильницькі зникнення та катування, використання

заборонених видів озброєння, численні випадки дискримінації осіб, перебувають під протекторатом міжнародного гуманітарного права насамперед за національною та мовною ознаками. Найстрашніші з них вчинені під час бойових дій під Іловайськом у серпні 2014 року. Ці події залишили глибокі фізичні та емоційні шрами на цивільному населенні міста та його околиць, а також на тих, хто був позбавлений волі та підданий катуванню та жорстокому поводженню, їх родичах, а також на тих, хто продовжує шукати зниклих без вісти близьких.

Підсумовуючи наведені положення, можна дійти висновку, що принципи міжнародного гуманітарного права мають неопіненно важливе значення для забезпечення прав людини та правопорядку під час збройних конфліктів. Разом з тим, на жаль, на сьогодні в Україні фіксуються численні їхні порушення, що є негативним явищем, яке потребує посиленої уваги нашої держави та міжнародної спільноти для їхнього усунення та попередження.

#### ***Список використаних джерел***

1. Основи законодавства України : ч. 1 / Дзейко Ж. О., Нечипоренко О. Ю., Пониматченко Ю. А. та ін. Вінниця : Нова книга, 2001. 608 с.
2. Ярмачі В. Х. Галузеві принципи міжнародного гуманітарного права. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2017. № 1. С. 50–53.

*Науковий керівник: к.ю.н., доцент, доцент кафедри Грушко М. В.*

#### **ГАРМАТЮК ЕВА ВЯЧЕСЛАВОВНА**

Национальный университет «Одесская юридическая академия»

#### **ПРАВОВОЙ СТАТУС ЧАСТНЫХ ВОЕННЫХ И ОХРАННЫХ КОМПАНИЙ**

Участие частных военных и охранных компаний (далее – ЧВОК) в вооруженных конфликтах часто приводит к нарушению прав человека. Сотрудники ЧВОК предоставляют клиентам широкий спектр услуг от логистики до непосредственного участия в боевых действиях. Как правило, заказчиками услуг являются государства, международные организации и транснациональные корпорации. Государства, за редким исключением, привлекают компании и их персонал к ответственности за отсутствие правовых механизмов на национальном уровне, что, в свою очередь,